

KOSTALDEA

Akatxe.

Akatxe (uhartea)

Kokapena: San Pelaio; I. mapa (B-4)

Ohar ling.: Izen honetako bigarren osagaia bokal paragogikodun '(h)atx' da. Lehenengo osagaia, berriz, iluna da. Izan daiteke **Akerrota** izenean ageri den berbera izatea (Ik. Artika auzoko **Akerrota**). Elkarketaren ondorioz, ondoan gelditu diren bokalek bat egiteko aukera bi izan dituzte, gaur egun ere biak bizirik daudenak (Ik. 1982ko datuak): *Aketze*, *Akatze*.

Bigarren osagaia '(h)atx' denez, kontsonantez amaitutakoa, bokal paragogikoa hartzen du, baina kaletarren artean, amaierako bokal hau gabeko aldaera ere ezagun-ezaguna da.

Oharrak: **Matxixako** lurmuturra eta **Gaztelugatxe** artean. Itsasotik irteten den ehun metroko altuerako kareharrizko haitza da. Honela deskribatzen du 1634an Pedro de Teixeira uharte hau:

“Buelto el cabo dicho de Machaçaco, poco distante de la tierra, está vna yslla alta que llaman Aqueache” ¹⁴⁵⁵

Ahozkoa:	“ Ákatze ”	025
	“ Akátze ”	146
	“ Ákatxe ”	164
	“ Ákatz ”	053, 151, 166

Idatzizkoa:

1634	<i>Aqueache, yslla alta que llaman</i>	<i>BIBL TexP 318</i>
1793	<i>Aqueche, islote</i>	<i>BIBL ItJR-I 11</i>
1895	<i>Aquech, islote de</i>	<i>BUA 1179/17 491</i>
1895-1903	<i>Aqueche, peñón</i>	<i>BIBL Lbyr-III 409</i>
1902	<i>Akech, peñones de</i>	<i>BUA 1327/10. Segr. S.P. y Zb. 15</i>
1933	<i>Aketx, isla</i>	<i>BUA 970/17. Presupuestos 1,3</i>
1972	<i>Acaitz o Aquech, islote</i>	<i>BIBL ESEC-GB 16</i>

1973-74	<i>Akatz, islie</i>	<i>BIBL ErA.EtnB 160-161</i>
1982	<i>Akatx, Aketx, Akatxe, Aketxe, isla</i>	<i>BIBL ErA.Ktop 261</i>

Akaxpe (itsas parajea)

Kokapena: San Pelaio; I. mapa (B-4)

Ohar ling.: Ik. Kostaldeko **Akatze** eta **Ermupe**.Oharrak: **Akatxe** uharteko itsasertza, haitzaren azpia.

Idatzizkoa:

1982	<i>Akatzpie</i>	<i>BIBL ErA.Ktop 261</i>
------	-----------------	--------------------------

Arbatx (parajea)

Kokapena: Arane; IV. mapa (A-3)

Ohar ling.: Ik. Arane auzoko **Atxa**.Oharrak: **Galdizerreka** itsasoratzen den ingurua.Ahozkoa: **“Arbatzá”** 053

Idatzizkoa:

1973-74	<i>Arbatx</i>	<i>BIBL ErA.EtnB 160-161</i>
1982	<i>Arbatx</i>	<i>BIBL UET.Mnt 435-437</i>
1982	<i>Arbatx, Arbaitz</i>	<i>BIBL ErA.Ktop 262</i>

Aritzatxu (hondartza eta parajea)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-4)

Ohar ling.: ‘(H)area’ + -tza + -txu. Oinarriko erdiko bokala disimilazioz itxi egin da: -ea > -ia. Itxitako bokal horrek, asimilazioz, ondoko bokal irekia gradu batean itxi du -ia > -ie, eta ostean, bukaerako -e galdu egin da.

Areatzatxu > Ariatzatxu > Arietzatxu > Aritzatxu

Idatziz jaso da, bokal arteko dardarkari bakunaren galera erakusten duen aldaera:

Aritzatxu > Aitxatxuko plaijje

Oharrak: Bermeoko udal barrutian gaur egun dagoen hondartza bakarra da (XX. mendera arte gaur Bakioko hondartza Bermeoko udalerrikoa izan zen). Hondartza ez ezik bere ingurua eta hango solo eta sailak ere izen horrekin ezagutzen dira.

1779ko agiri batean azaltzen denez, sarri erabili zen Aritzatxuko harea eraikuntza lanetarako: “*Sacar arena de Areazachu*” (BUA. 842. Cuentas; 105b). Yradik, “*cantera de Ariezachu*” ere aipatzen du¹⁴⁵⁶.

Bainu leku ospetsua da toki hau bermeotarrentzat eta hain erabilia da, non bertako bazter txikienek ere bere izena daukaten:

*“Aspoandi eta Aspotxiki, atxa nagusiaren barne aldetik sartze bi dira; Bañerie/La Bañera irlaren istmoan dago; Jaguai (Hawai); Panama; Tortugas; Enbar-kaderue; El Lago, eta abar”*¹⁴⁵⁷.

*“Aritzatxuko islié”*¹⁴⁵⁸ edo *“Atzanagosi3é”*¹⁴⁵⁹

1456 Yradi, Juan Angel de (1844); 51.

1457 Erkoreka, Anton (1982-83); 263.

1458 Candido Bilbao Layuno berriemaileak.

1459 Iñaki Arenaza Lauzirika berriemaileak.

Ahozkoa: “*Aritzátzu*” 009, 053, 165

Idatzizkoa:

1671	<i>Ariazachu, Areazachu</i>	BEHA A-072/32
1762	<i>Ariachachu, termino de</i>	BUA 1150/1. <i>Culto y Clero</i> 303b
1767	<i>Ariazachu, término de</i>	BFA. Bust 568/3 1b
1768	<i>Ariechachu, termino de</i>	BFA. Bust 657/3 1b-2b
1775-1831	<i>Ariazachu, termino de</i>	BUA 915. <i>Hipotecas. 1775</i> 34
1775-1831	<i>Ariechachu, termino de</i>	BUA 915. <i>Hipotecas. 1775</i> 111b
1779	<i>Areazachu, termino de</i>	BUA 842. <i>Cuentas</i> 105b
1781	<i>Ariachachu, término</i>	BFA. Bust 102/39 1
1781	<i>Arichachu, término</i>	BFA. Bust 102/39 2
1793	<i>Areachachu, término de</i>	BFA. Bust 101/51 25
1793	<i>Ariachachu, término de</i>	BFA. Bust 101/51 101
1793	<i>Ariazachu, término de</i>	BFA. Bust 101/51 107b
1799	<i>Ariazachu, heredad en</i>	BFA. K. 460/24 16b
1800	<i>Ariachachu, viña en</i>	BFA. Bust 203/103 42b
1804	<i>Ariezachu, heredad en</i>	BEHA A-700/10-2
1811	<i>Ariachachu, Ariazachu, her. en</i>	BFA. K. 222/9 23, 41b
1821	<i>Ariazachu, terminado de</i>	BUA 1150/1. <i>Culto y Clero</i> 125b
1832	<i>Ariazachu, viña y heredad en</i>	BFA. Bust 332/13 210
1836	<i>Ariechachu, término de</i>	BUA 37/3. <i>Gubernativo</i> 62
1844	<i>Ariezachu, cantera de</i>	BIBL YrJA 51
1844	<i>Arietzachu, fuente de</i>	BIBL YrJA 71-72
1847	<i>Areachachu</i>	BFA. Bust 596/5 2
1856	<i>Areachachu, termino de</i>	BFA. Bust 254/4 11
1860	<i>Arietsachu</i>	BUA 888/18 1
1873	<i>Arietzachu, Arichachu, tér. de</i>	BUA 1313/17 1,2
1892	<i>Ariechachu, término de</i>	BUA 984. <i>Fincas rust.1892</i>
1895	<i>Arietzachu, término de</i>	BAHP.N.BL 7550 728
1895-1903	<i>Arriachacha, término de</i>	BIBL Lbyr-III 403
1895-1903	<i>Arriazachu, sitio llamado</i>	BIBL Lbyr-III 404
1896	<i>Arietzachu, heredad en</i>	BAHP.N.BL 7553 948-974b
1897	<i>Arietzachu, heredad en</i>	BAHP.N.BL 8182 20
1900	<i>Arietzachu</i>	BAHP.N.BL 8360 448
1901	<i>Arietzachu, heredad en</i>	BAHP.N.BL 8571 1771b
1904	<i>Ariechachu, término de</i>	BUA 1179/19 112
1910	<i>Ariechachu, heredad llam.</i>	BUA 1435. <i>Fincas rústicas</i>
1928	<i>Ariechachu, viña en</i>	BIBL ZbA2 500
1928	<i>Ariazachu</i>	BIBL ZbA1 329
1939-40	<i>Arichachu, playa</i>	BUA 1033/11. <i>Constr. playa artif.</i>
1944	<i>Arichachu, heredad llam.</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1958	<i>Arechachu, término</i>	BUA 246/20. <i>Solic. de rentas decl.</i>
1970	<i>Aritxatxu, refugio playa</i>	BUA <i>Inventario de bienes</i> 3
1973-74	<i>Aritzatxu</i>	BIBL ErA.EtnB 160-161
1974	<i>Arichachu</i>	BUA 106/1. <i>Arrend. prop. mun.</i>
1982	<i>Aitxatxuko plaijije</i>	BIBL ErA.KTop 263

Arriboleta (kostaldea)

Kokapena: Arane; IV. mapa (A-3)

Ohar ling.: ‘(H)arri’ + ‘bola’ + -eta. Hiztun askok erabiltzen dute leku-atzizki gabeko aldaera, hau da, artikulua pluralarekin, generikotasunak pisu handia du eta.

Bokalez bukatzen diren oinarrietan, -eta leku-atzizkiko -e bokala galdu egiten da. Ik. San Migel auzoko **Irukurtzieta** edo **Iruerreketa**.

Arribola + -eta > *Arribolata*

Oharrak: **Kargaderotik** hegoalderantz **Txankilpuntaraino** luzatzen den kostaldeari esaten zaio. Harri borobilez eratuta dago.

Ahozkoa: “**Arribólak**” 018, 052, 053
 “**Bólata**” 014

Idatzizkoa:
 1973-74 *Harribolas* *BIBL ErA.EtnB 160-161*
 1982 *Harri bolak, Harri-bolas* *BIBL ErA.Ktop 262*

Aspoandi (haitzartea)

Kokapena: Zehaztu gabe.

Oharrak: **Aritzatxu** hondartzako haitzartea

Ahozkoa: “**Aspoáñdi**” 037, 053
 “**Aspo áñdize**” 165, 166

Idatzizkoa:
 1982 *Aspo Andi* *BIBL ErA.KTop 263*

Aspotxiki (haitzartea)

Kokapena: Zehaztu gabe.

Oharrak: **Aritzatxu** hondartzako haitzartea

Ahozkoa: “**Aspotzíki**” 037, 053
 “**Aspo tzíkize**” 165, 166

Idatzizkoa:
 1982 *Aspo Txiki* *BIBL ErA.KTop 263*

Atatalle (haitza)

Kokapena: San Pelaio; I. mapa (C-4)

Oharrak: Kostaldean, **Akatxe** uhartearen aurrean dagoen bizkar malkartsua. Iparraldera eta mendebaldera amildegiz eratuta dago; ekialdera, aldapak leunagoak dira.

Labayruk lehenago eta A. Zabalak gero, 1334an, Alfonso XI.ak Gaztelugatxe setiatu zuelarik, errege honek **Errialden**, **Atatalle**n eta **Burgon** kanpamenduak ezarri zituela adierazten dute¹⁴⁶⁰.

Ahozkoa: “**Atatallé**” 052, 146
 “**Atatálle**” 028
 “**Artatallé**” 164

Idatzizkoa:
 1800 *Atatala, termino llamado* *BUA 1136. Libr. y recibos 23b*
 1895-1903 *Atatelle, campamento de* *BIBL Lbyr-II 333*
 1928 *Atatelle* *BIBL ZbA2 516*
 1928 *Atatelle, campamento en* *BIBL ZbA2 07-jun*
 1973-74 *Atatalle* *BIBL ErA.EtnB 160-161*
 1981 *Atatelle* *BIBL UET.Arr 43*
 1982 *Atatalle, Atetalle, punta de* *BIBL ErA.Ktop 261*

1460 Labayru, Estanislao Jaime de (1895-1903), II; 333. Zabala, Angel (1928), II; 516.

Atatalle.

Atatalleko plantxak

Kokapena: San Pelaio; I. mapa (B-4)

Oharrak: **Atatalle** azpian.

Ahozkoa: “*Atatàlleko plántzak*” 028

Atxeta (senadia)

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-4)

Oharrak: **Gibelpeko Erroia** deitutako haitzaren ekialdeko senadia.

Ahozkoa: “*Átxeta*” 014

Axbaltzeta (kostaldea)

Kokapena: San Pelaio; II. mapa (B-2)

Ohar ling.: ‘(H)atx’ + ‘baltz’ + -eta. Ahozko aldaerak gaztelaniaren eraginez eransten den amaierako -s ageri du. Azentua bera ere gaztelaniatik hartutakoa da.

Oharrak: **Talaiaren** azpiko kostaldea, mendebaletik.

Ahozkoa: “*Asbaltzétas*” 028

Erleazpiko atxeta

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-4)

Ohar ling.: Artikulua hartzen duen etariko da. Artikuluaren aurreko bokala disimilazioz itxi egin da, eta bokal itxi horrek artikulua gradu batean ixtea ekarri du asimilazioz.

Erleazpiko atxeta + -a > Erleaspiko atzetea > Erleaspiko atzetia > *Erleaspiko atzetie*

Oharrak: Sastar-lekua izan zenaren pareko kostaldea

Ahozkoa: “*Erleàspiko átzetie*” 014

Erleko punta

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-3)

Ohar ling.: Ahoz jaso diren izen bien generikoez artikulua hartzen dute. Artikuluak aurreko bokala itxi egin du, disimilazioz, eta ondoren, bokal itxi horrek artikulua itxi du:

Erleko punta + -a > Erleko puntea > Erleko puntia > *Erleko puntie*

Berdin gertatzen da bigarren izenarekin. Kasu honetan artikulua aurreko bokala itxia da, eta asimilazioz, artikulua itxi egin du.

Sastarleku + -a > Sastarlekua > *Sastarlekue*

Oharrak: Sastarren errausketa plantatik goiko gurutzeraino luzatzen da. Leku hau, itsasoko aldetik begiratuta, **Txankilpunta** izenez ere ezagutzen da.

Ahozkoa: “*Erlekopúntie*” 014, 161
 “*Erlepúnte*” 161
 “*Sastarlékue*” 018

Idatzizkoa:

1943	<i>Erlepunta, basoa</i>	<i>GJE fk: 1671 L23:83</i>
1943	<i>Estecopunta</i>	<i>GJE fk: 1671 L23:83</i>
1973-74	<i>Erlekopuntie</i>	<i>BIBL ErA.EtnB 186</i>
1973-74	<i>Trankil puntie</i>	<i>BIBL ErA.EtnB 160-161</i>
1973-74	<i>Sastarpuntie</i>	<i>BIBL ErA.EtnB 186</i>
1982	<i>Erleko punta</i>	<i>BIBL ErA.KTop 262</i>

Ermupe (parajea)

Kokapena: San Pelaio; II. mapa (B-1)

Ohar ling.: ‘Ermu’ + -pe. Ahoz jaso den aldaera artikuluduna da. Artikuluak aurreko bokala disimilazioz itxi egin du, eta ondoren, bokal itxi horrek artikulua, asimilazioz, itxi du.

Ermupe + -a > Ermupea > Ermupia > *Ermupie*

Oharrak: **Ermu** baserrien azpiko kostaldea, **Landapepuntatik** ekialderantz, **Matxitxakorantz**.

Ahozkoa: “*Ermúpie*” 052, 053
 “*Ermú*” 052
 “*Ermuko átxak*” 146

Idatzizkoa:

1973-74	<i>Ermupe</i>	<i>BIBL ErA.EtnB 160-161</i>
1982	<i>Ermupe</i>	<i>BIBL ErA.Ktop 261</i>

Erroia / Txankilleko atxa

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-4)

Ohar ling.: Ahoz jaso den izena artikuluduna da. Artikuluaren aurreko bokal itxiaren ostean epentesia txertatu da eta ondoren, asimilazioz, artikulua itxi egin da.

Erroia > Erroi_{3a} > *Erroi_{3e}*

Erroia (Txankilleko atxa)

Beste izen biak direla eta, ikusi Kostaldean **Txankilleko baixea** eta **Peña de Oro**.

Oharrak: **Gibelepean**, itsasertzean dagoen haitza.

Ahozkoa: **“Erroi3é”** 014

Idatzizkoa:

1973-74	<i>Trankilleko atxa</i>	<i>BIBL ErA.EtnB</i>	160-161
1982	<i>Trankilleko atxa, peña</i>	<i>BIBL ErA.KTop</i>	263
1982	<i>Peña de Oro, peña</i>	<i>BIBL ErA.KTop</i>	263
1982	<i>Peñadoro, peña</i>	<i>BIBL ErA.KTop</i>	263
1982	<i>Corona del Papa, peña</i>	<i>BIBL ErA.KTop</i>	263

Farolpe (kostaldea)

Kokapena: San Pelaio; II. mapa (A-2)

Ohar ling.: Ik. Kostaldeko **Ermupe**.

Oharrak: **Matxixako lurmuturraren** mendebaleko aldea, **Farolaren** azpiko kostaldea.

Ahozkoa: **“Farólpe”** 028

“Farólpie” 052

Gibelpe (kostaldea)

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-4)

Oharrak: **Gibele** baserriaren azpialdeko kostaldea. Harri-bolez eratua.

Ahozkoa: **“Gibélpe”** 017, 052

“Gibélpie” 011, 052, 053

“Gibeláspize” 013

Idatzizkoa:

1973-74	<i>Gibelpie</i>	<i>BIBL ErA.EtnB 160-161</i>
1982	<i>Gibelpie, Gibelpie</i>	<i>BIBL ErA.KTop 263</i>

Kapelatxu

Kokapena: Hiria; V. mapa (A-1)

Oharrak: **Tonpoinagusiaren** mendebaleko punta.Ahozkoa: **“Kapélatzu”** 052**Karatxe** (haitza)

Kokapena: San Pelaio; I. mapa (C-4)

Ohar ling.: ‘Kare’ + ‘(h)atx’. Hitzak elkartzean, ondoan gelditu diren bokalek bat egin dute *-ea-* > *-a-*:

Kareatx > Karatx

Kontsonantez amaitutako leku-izenetan gertatzen den moduan, *-e* paragogikoa erakusten du: *Karatxe*.Oharrak: Kostaldeko amildegia, **Atatalleko** mendebalean.

Ahozkoa:	“Káratxe”	146
	“Karatzé”	028

Kargadero (kostaldea)

Kokapena: Arane; II. mapa (B-3)

Oharrak: **Galdizen, Talaiaren** parean, itsasertzean. “*Bermeoko portua eraikitzeke erabili ziren harriak, leku honetatik eroan ziren gabarretan*”¹⁴⁶¹. *Matzakuko portua* edo *Portutxiki* ere esaten zaio.

Ahozkoa:	“Kargadérue”	028, 052
	“Matzakù portué”	052
	“Matzakú”	053

Idatzizkoa:

1845	<i>Lurgorri o Cargadero, término</i>	<i>BUA 1289/2. Montazgos 188-188b</i>
1973-74	<i>Kargadero</i>	<i>BIBL ErA.EtnB 160-161</i>
1982	<i>Kargadero, Kargadero</i>	<i>BIBL ErA.KTop 262</i>

Lamiaranpunta

Kokapena: Hiria; V. mapa (D-4)

Ohar ling.: ‘Lamia’ + ‘(h)aran’ + ‘punta’. Herriko jendearen artean zabalduen dagoen forma *Lamerapunte* den arren, forma zuzena *Lamiaranpunta* da, *Lamiaran* bizkarraren punta. Bestea, herri etimologian oinarritutakoa eta zabaldutakoa da.*Lamiaranpunta* > *Lamianpunta* > *Lamiñanpunta* > *Lamiñanpunte*

Hau da, bokal arteko dardarkari bakunaren galeraren ondoren (-r > Ø), -i- bokal palata-laren ostean epentesia txertatu da (Ik. *Lamižane* bokal paragogikoz). Gero, -u- bokal itxiak asimilazioz, bokal irekia gradu batean itxi du.

Oharrak: Bermeo eta Mundakaren arteko kostaldeko lurmuturra, **Lamiarane**ko **errekaren** ekialdetik. *Lamiaran*, *Betrokole* menditik iparraldera abiatzen den bizkarraren behealdea da; *Lamiaran* baserria eta ermita dauden lekua. Itsasora sartzen den punta *Lamiaranpunta* deitzen da. Lurrez Mundakari dagokion arren, Bermeorekin lotura handia duen tokia izanik (herriaren aurre-aurrean baitago), lan honetan sartu egin da.

Ahozkoa:	“Lamerapúnte”	052, 053, 151, 156, 157, 162, 165, 166
	“Lamerapúntie”	052, 053, 155
	“Lamižané”	054, 056

Idatzizkoa:

1577-78	<i>Lamiaran</i>	BFA. K. 3174/6 160-165b
1578	<i>Lamiaran</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 4
1579	<i>Lamiaran</i>	BFA. K. 3174/6 134-136b
1738	<i>Lamiaran, tierras en</i>	BFA. Bust 623/45
1768	<i>Lamiaran, término de</i>	BFA. Bust 553/3 360
1844	<i>Lamearan</i>	BIBL YrJA 105
1895	<i>Lamiaran ó la Rosa, heredad en</i>	BAHP.N.BL 7550 718b
1911	<i>Lamiaran, arroyo de</i>	BUA 1246/5.
1927	<i>Lamiaren, punta</i>	BUA 1246/14. Rompeolas
1973-74	<i>Lamerapuntie</i>	BIBL ErA.EtnB 160-161
1973-74	<i>Lamiaran, Lamiaren, loma</i>	BIBL ErA.EtnB 220-221
1982	<i>Lamera punte, lamera puntie, Lamijjan puntie</i>	BIBL ErA.KTop 265
1629	<i>Ntra Sra. de Lamiñaran, hermita de</i>	VEKA S.V. C1086 157b-165
1637	<i>Lamiaran y Rosa, entre las ermitas de</i>	BFA. K. 3541/18 67b
1729	<i>Lamiaran, hermita de</i>	BUA 1560. L. de cuentas 199b
1793	<i>Laminaran, Ntra Sra de la Gracia de</i>	BIBL ItJR-I 227
1826	<i>Lamiaran, Lamearen, hermita de</i>	BFA. K. 1775/6 180 y ss
1925	<i>Lamiaran, hermita de</i>	BUA 881/12. Deslindes 3b
1973-74	<i>Lamiaran, Lamiaren, ermita de</i>	BIBL ErA.EtnB 220-221

Landapepunta (parajea)

Kokapena: San Pelaio; II. mapa (B-1)

Ohar ling.: Ahoz jasotakoa hobetsi da fitxa buruan jartzeko.

Oharrak: **Ernu** baserrien azpian, kostaldean, **Atatalleko** ekialdean. **San Pelaio** eta **Zu-biaur** auzoen desanexiorako egin beharreko mugarriketa berrian, Bakioren proposamenan, *Ichaso-alde* esaten zaio paraje honi.

Ahozkoa:	“Landapepúnta”	028
----------	-----------------------	-----

Idatzizkoa:

1927-32	<i>Ichaso-alde</i>	BakUA 1/19
---------	--------------------	------------

Lazaretoko punta

Kokapena: Arane; II. mapa (B-3)

Ohar ling.: Ik. **Lazaretoa**, Arane auzoan.

Oharrak: **Bekoetxe** baserri paretik itsaso aldera luzatzen den bizkarraren kostaldeko punta. **Sillarriren** gainean.

Ahozkoa: “*Nasarétue*” 052, 053
 “*Nasaretoko púntie*” 053

Idatzizkoa:

1973-74	<i>Nazaretoko puntie</i>	<i>BIBL ErA.EtnB 160-161</i>
1982	<i>Nazaretoko puntie</i>	<i>BIBL ErA.KTop 262</i>

Lurgorri (kostaldea)

Kokapena: Arane; IV. mapa (A-3)

Oharrak: **Matxixakoko** eskola azpiko kostaldea.

Ahozkoa: “*Lurgorri*” 052, 053

Idatzizkoa:

1973-74	<i>Lurgorri</i>	<i>BIBL ErA.EtnB 160-161</i>
1982	<i>Lurgorri</i>	<i>BIBL UET.Mnt 435-437</i>
1982	<i>Lurgorri</i>	<i>BIBL ErA.KTop 262</i>

Matxixako (lurmuturra)

Kokapena: Arane; II. mapa (A-2,3/B-2,3)

Oharrak: Iparraldeko puntan, euskal kostaldeko lurmutur aurreratuen da eta horregatik marinelenatik ezagunena. Henaok toponimo honen forma desberdinak ematen ditu:

“*Machachaco le llaman los naturales; Ocampo, libr 1 cap 3 le nombra Machicao; Garibay, libr 3 cap 1 le dice Machazacu*”¹⁴⁶²

Ahozkoari dagokionez, zera adierazten du Erkorekak:

“*Bermeoko arrantzale batzu eta lurmutur famatu horretan bizi diren baserriar zaharrak Matxakú esaten diote eta asko gutxiago Matakú; Matxako mundakakoak, Matzaku ondarrutarrak, eta abar.*”¹⁴⁶³

Zentzu zabalean, **Galdizko** parajeari ere —zehatzago, Galdizko iparraldeari— **Matxixako** deitzen zaio. Baita **Kabu aldea** ere: Inguru honetako baserriak, Kabukoak dira.

XIV. mendeko **Arzabala** lurmuturra¹⁴⁶⁴, **Azaola** parajearekin egon daiteke lotuta, leku honi XIX. mendean Azabala edo Azabaleta deitzen baitzaio zenbaitetan¹⁴⁶⁵. Horrela baldi, **Arzabala** hau, **Matxixako** lurmuturra daiteke.

Honela deskribatzen du 1634an Pedro de Texeirak **Matxixako** lurmuturra:

“*Desta uilla y puerto de Bermeo se entra la costa en la mar. Media legua aze hun cabo que llaman de Machaçaco, donde todos los nauíos que nauegan por este mar bienen a reconoçer por ser el que más en él se entra. Entre este cabo y la uilla de Bermeo se aze una ensenada donde dan fondo muchos nauíos de corsarios. Quedando abrigados con la altura del cabo de los bientos que más ofenden esta costa, dezenbarcan en tierra y azen agua y leña con mucha comodidad*

1462 Henao, P. Gabriel de; 1. Lib. 42. kap. 2. t.; 163-181.

1463 Erkoreka, Anton (1982-83); 261.

1464 1373. Pribilejioa. Yradi, Juan Angel de (1844); 89.

1465 *Subasta de lotes de arboles infructiferos. Lote Azabaleta del term. de Galdiz*, 1855. BUA. 1289. Montazgos.

Matxixako. 1998.

Bermeoko Udal Artxiboka. Bermeoko udala. Erreg. znbk.: 00459.

sin que se les estorue y muchas uezes tienen en tierra quien vigía la mar y, en descubriendo algún nauío, le salen al encuentro." 1466

XIX. mendean, Iradik azaltzen duenez, *Matxixakon*, Probintziak talaiari edo behatzaile bat mantentzen zuen hurbiltzen ziren itsasontziei buruz informatzeko, baita arrantzaleen zerbitzuan itsasaldiaren berri emateko ere¹⁴⁶⁷. 1748an behatzaile bati egindako ordainketa azaltzen da agiri batean, "[ordainketa] a *Frc^o Ant^o de Garramuñu por 4 días que ocupó de atalayero en la punta de Machichaco*" 1468. Gaur bi itsasargi daude mutur honetan, bat **Farolzarra**, behealdean, eta beste bat gorago, berria, lehen mailakoa. 1850ean dago dokumentatuta itsasargia¹⁴⁶⁹.

Bestalde, *Matxixakoko* harria sarri erabili izan da eraikuntza lanetarako. 1742an esate baterako: "*Barcadas de lossa conducida a dha obra (fortines y texavanas) desde Machichc^o*" 1470. (Ik. **Kargaderoa**)

Matxixakoko gotorlekuei buruz, Ik. **Galdizko gotorlekuak**.

Ahozkoa:	"Matzakó"	015
	"Matzakú"	052, 053
	"Kábu"	025, 052
	"Kábokuek"	164
	"Matzitzakó"	165
	"Matzitzakopúnte"	165

1466 Texeira, Pedro de (1634); 318.

1467 Yradi, Juan Angel de (1844); 47.

1468 BUA. 1560. Libro de cuentas; 361b.

1469 BUA. AL. 1847-1855; 47.

1470 BUA. 1560. Libro de cuentas; 325b.

Idatzizkoa:

Matxitzako parajea:

1742	<i>Machichaco, término de</i>	BUA 1560. Libro de cuentas 325b
1844	<i>Machichaco, monte</i>	BIBL YrJA 111
1846	<i>Machachaco, término de</i>	BUA 1289/2. Montazgos 200
1860	<i>Machichaco, término de</i>	BUA 39/4. Reint. de terrenos 3
1967	<i>Machichaco, puntos denom.</i>	GJE fk:4846 L54;232

Matxitzako lurmuturra:

1353	<i>Machaca, Machacacu</i>	BIBL OCP cap. 77
1556-71	<i>Machaçacu, cabo</i>	BIBL GarEs/Libro III. cap.-I (tomo-1); 53
1634	<i>Machaçaco, cabo que llam. de</i>	BIBL TexP 317
1680	<i>Machachaco, punta de</i>	BFA. K. 3583/1 194-198
1689	<i>Machichaco, cabo</i>	BIBL HnG/libr1, cap42 (t.2); 163-181
1748	<i>Machichaco, punta</i>	BUA 1560. Libro de cuentas 361b
1789	<i>Machichaco, cabo de</i>	BEHA 9-79/22-1 108
1793	<i>Machichaco</i>	BIBL ItJR-I 11
1799	<i>Machachaco</i>	BFA. K. 460/24 21b
1822	<i>Machichacu, cabo de</i>	BUA 1313/3. Contribuciones 63b
1822	<i>Machachaco, cavo de</i>	BUA 1592. Cuentas 17
1836	<i>Machachaco, cabo</i>	BUA 37/3. Gubernativo 68b,69
1847	<i>Machichaco, cabo de</i>	BFA. Bust 480/17 13
1850	<i>Machachaco, cabo</i>	BUA AL. 1847-1855 38b
1859	<i>Machichaco, cabo de</i>	BUA 888/23 1b
1862-1887	<i>Machichaco, cabo de</i>	BUA 1289. Venta de montes 44b
1900	<i>Machichaco, faro del cabo</i>	BAHP.N.BL 8361 992b
1973-74	<i>Matxaku</i>	BIBL ErA.EtnB 160-16

Matxitzakoko gotorlekuak:

1794	<i>Cabo de Machachaco, fortín del</i>	BUA 991/3. Recibos. 2
1800	<i>Machachaco, fortines de</i>	BUA 1136. Libr. y recibos 40
1802	<i>Machichaco, fortín de</i>	BIBL DccAH/t.1
1895-1903	<i>Cabo Machichaco, fortín del</i>	BIBL Lbyr-VI 460

Peña de oro parajea

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-4)

Ohar ling.: Zabalaren ustez, Peña de Oro izena Beñaoro formaren endekapena izango litzateke¹⁴⁷¹. Ez du ematen horrela denik, antzinakoa baita Peña de Oro izena.

Oharrak: **Aritzatzuko** mendebalean. Lehor aldera solo eta ortu lekua da eta itsaso aldera harkaitz eta amildegia eratzten ditu. Itsaso gaineko ertzak *Goiko larre* eta *Mastiak* izenak hartzen ditu. Azken hau, seguruenik, garai bateko *Peña de Oroko* mahastietatik eratorria izango da: “*viña en Peña de Oro*”¹⁴⁷². *Aritzatzu* ondoko amildegien azpiari, itsasertzeko haitzei, *Mastipeak* esaten zaie.

Ahozkoa:	“Peñadeóro”	008, 028, 053, 166
	“Peñadióro”	053
	“Peñadóro”	011, 016, 165
	“Peñadóra”	009, 014
	“Tirante mástipie”	052

1471 Zabala, Angel (1928), I; 87.

1472 1746. BFA. Bust. 377/1; 9.

“Tiranteko mástipie”	052
“Tiranteko mástipiek”	052
“Tiranta mástipie”	053

Idatzizkoa:

1575	<i>Peña de horo, viñas en</i>	BEHA A-62/44-2 193b
1585	<i>Penadoro, bergel en</i>	VEKA S.V. L690/5 9
1610	<i>Peña de Oro, viñas y mançanales en</i>	BEHA A-62/44-2 269-269b
1633	<i>Pena deoro, término de</i>	BFA. K. 738/18 4b
1643	<i>Peña de oro, término de</i>	BFA. Bust 536/5 199b
1644	<i>Peña de Oro, tierra vacía en</i>	BFA. Bust 200/293 119b
1645	<i>Peña de Oro, biña nueva en</i>	BFA. Bust 201/48 108
1671	<i>Peña de Oro, viña en</i>	BEHA A-72/32
1678	<i>Peña de Óro, viña en</i>	BEHA A-61/10-3 4
1689	<i>Peña de Oro, tierra baçía en</i>	BEHA A-68/47-1 1b
1701	<i>Peña de Oro, viña en</i>	BUA 922. Extracc. de castaña 143
1701	<i>Peña de Oro, viña en</i>	BUA AL. 1680-1710 252b
1723	<i>Peña de Oro, heredad en</i>	BUA AL. 1711-1727 122-122b
1726	<i>Peña de Oro</i>	BFA. K. 145/27 8
1735	<i>Peña de Oro</i>	BEHA A-82/9-3 14
1746	<i>Peña de Oro, viña en</i>	BFA. Bust 377/1 9
1753	<i>Peña de Oro</i>	VEKA S.V. C1086 21b
1762	<i>Peña de Oro, heredades en</i>	BUA 1150/1. Culto y Clero 303b
1770	<i>Peña de Oro</i>	BEHA A-72/32
1774	<i>Peña de Óro, heredad pequeña en</i>	BEHA A-67/24-1 78b
1775-1831	<i>Peña de Oro</i>	BUA 915. Hipotecas. 1775 1
1777	<i>Peña de Oro</i>	BEHA A-82/9-3 52b
1804	<i>Peña de Oro, heredad en</i>	BEHA A-700/10-2
1819	<i>Peña de Oro, heredades en</i>	BUA 972/1. Escrit. censales 114
1832	<i>Peña de Oro, viña y heredad en</i>	BFA. Bust 332/13
1847	<i>Peñadeoro, heredad en</i>	BFA. Bust 596/5 2
1856-71	<i>Peña de Oro, heredad sita en</i>	BUA 244/9. Reden. de cens. 1b
1892	<i>Peña de Oro</i>	BUA 984. Fincas rust. 1892
1895	<i>Peña de Oro, término de</i>	BAHP.N.BL 7550 243b
1895	<i>Peña de Oro, heredad en</i>	BAHP.N.BL 7551 1092
1896	<i>Peña de Oro, heredad en</i>	BAHP.N.BL 7553 948-974b
1898	<i>Peña de Oro, termino</i>	BAHP.N.BL 8194 348b
1903	<i>Peña de Oro, término</i>	BAHP.N.BL 8575 2038
1904	<i>Peña de Oro</i>	BUA 1179/19 112
1910	<i>Peña de Oro, heredad</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1910	<i>Peña de Oro, heredad</i>	BUA 1435. Fincas rústicas
1910	<i>Peña de Oro, heredad</i>	BUA 866. Fincas rústicas
1923-24	<i>Peña de Oro, heredad</i>	BUA 404. Fincas rústicas
1928	<i>Beñaoro</i>	BIBL ZbA1 87
1928	<i>Beña de Oro, heredades en</i>	BIBL ZbA2 591
1841	<i>Peñadora, heredad y viña de</i>	BFA. Bust 100/59 15b
1944	<i>Peña de Oro, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1951	<i>Peña de Oro, heredad</i>	GJE fk:2343 L30;169
1982	<i>Mastijek</i>	BIBL ErA.KTop 263
1982	<i>Mastipiek</i>	BIBL ErA.KTop 263

Plantxadak (kostaldea)

Kokapena: Arane; II. mapa (A-3)

Ohar ling.: Ahoz jasotako izenak -di atzizkia darama. Bere ostean eta artikuluauren aurrean epentesia txertatu da, eta bokal itxi horrek, asimilazioz, artikulua eta aurreko bokal irekia ere itxi egin du.

Plantzadi + -a > Plantzadia > Plantzadi3a > *Plantzadi3e* > *Plantzedi3e*

Oharrak: **Matxixako** lurmuturraren ekialdeko kostaldea.

Ahozkoa:	“Plantédize”	052
	“Plantzié”	053
	“Kàboko plantzié”	166

Idatzizkoa:

1982	<i>Plantxadiek</i>	<i>BIBL ErA.KTop 262</i>
------	--------------------	--------------------------

Plantxak (kostaldea)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-4)

Oharrak: **Peña de Oro** azpiko kostaldea.

Ahozkoa:	“Plántzak”	014
----------	-------------------	-----

Potorroarri (haitza)

Kokapena: Arane; II. mapa (B-3)

Ohar ling.: ‘Potorro’ + ‘(h)arri’. Osagaiak elkartu ostean, ondoan gelditu diren bokalek -oa- > -a- egin dute.

Potorroarri > Potorrari

Oharrak: Itsasoan azaleratzen den haitza; **Matxixakon, Lazaretoko punta** eta **Kargadero** artean.

Ahozkoa:	“Potorrárrri”	028, 052
----------	----------------------	----------

Idatzizkoa:

1895-1903	<i>Potorroarri, peñón</i>	<i>BIBL Lbyr-III 508</i>
1973-74	<i>Potor-arri</i>	<i>BIBL ErA.EtnB 160-161</i>
1978	<i>Potorrari</i>	<i>BIBL KJ</i>
1982	<i>Potorro arri, Potor-arri, haitza</i>	<i>BIBL ErA.KTop 262</i>

Senadia

Kokapena: San Pelaio; I. mapa (C-4)

Ohar ling.: Toponimoaren generikotasuna dela eta, artikuludun izenak jaso dira. Kasu bietan bokal itxiek artikulua itxi egin dute, asimilazioz. -i- bokal itxiaren kasuan, asimilazioaren aurretik epentesia txertatu da bokal itxiaren eta artikulua artean. Idatziz, *Senadiren* kasuan, bokal arteko -d- galdu da, eta aldaera berria sortu da.

Senadia > Senadi3a > Senadi3e > Senai3e

Portua > Portue

Oharrak: **Gaztelugatxe** eta **Akatxe** arteko senadia.

Ahozkoa:	“Senádize”	052
	“Portué”	052

Idatzizkoa:

1973-74	<i>Zenaije</i>	<i>BIBL ErA.EtnB 160-161</i>
1982	<i>San Juan eta Akatx arteko senaije</i>	<i>BIBL ErA.Ktop 261</i>

Sillarri (haitza)

Kokapena: Arane; II. mapa (B-3)

Talape.

Ohar ling.: Bokal asimilazioz, bokal irekia itxi egin da eta erdiko bilakatu da:

Sillarri > Sillerri

Oharrak: **Lazaretoko puntaren** azpiko kostaldeko haitza. A. Erkorekak jaso duenez, toki honen izenaren jatorriari buruz, herriak azalpen desberdinak ematen ditu:

“Haitz horretan aulki bat moldaturik dagoela esaten dute arrantzale batzuek. Baserritarrak, beste alde batetik, etxeak egiteko harrien kantara bat dagoela diote (silleri harria: harlandua)” ¹⁴⁷³

Ahozkoa: **“Sillárrri”** 052, 053
 “Sillérrri” 028

Idatzizkoa:

1973-74	<i>Sillarri</i>	<i>BIBL ErA.EtnB 160-161</i>
1982	<i>Sillarri</i>	<i>BIBL ErA.KTop 262</i>

Talape (parajea)

Kokapena: Hiria; V. mapa (B-2)

Ohar ling.: Ik. Kostaldeko **Ermupe**.

Oharrak: **Tala** azpian, ipar-ekialdetik dagoen kostaldea edo haitzeta. **Ugarrai** eta **Talako puntaren** arteko senadia. Bere egokitasunagatik, bainu-leku eroso eta nahi izan zen XX. mendearen lehen zatian. *Talako puntatik* haitzetaraino harmailak eraikitzea pentsatu zen. Primo de Riveraren diktadura garaian hasi ziren lanak eta 1939-40an amaitu ziren. Proiektuan, *Talapeko* zenbait haitz deuseztatuta eta *Laidatik* harea ekarrita, hondartza bat eratzeko asmoa izan zen.

*“Proyecto de hormigonear, desaparecer algunas peñas, traer arena de Laida, construir escalinata y rampas de acceso (desde el saliente E de la Atalaya). Proyecto que dio comienzo en los años de Primo de Rivera y que se suspendieron por falta de presupuesto”*¹⁴⁷⁴

Ahozkoa: **“Talápe”** 155, 157
 “Talápie” 052, 152, 155, 157, 166
 “Tálapie” 052, 053

1473 Erkoreka, Anton (1982-83); 262.

1474 1939-40. BUA. 1033/11. Constr. playa artif.

Idatzizkoa:

1973-74	<i>Talape, Talapie</i>	BIBL ErA.EtnB 180
1976	<i>Talape</i>	BUA 551. Informe de cueva
1982	<i>Talape, Talapie, Talaspe, Talaipe</i>	BIBL ErA.KTop 263

Tonpoia (parajea)

Kokapena: Hiria; V. mapa (A-1/2)

Ohar ling.: Artikulua hartzen duenetakoa da. Bokal itxiak, asimilazioz, artikulua itxi egin du. Epentesia erakusten duen aldaera ere aurki daiteke, maiztasun txikiagoz baino ez bada ere:

Tonpoia > Tonpoie

Kontua da, '-on' amaieradun hitzak mailegatzean, *-on > -oi* bilakatu izan direla, baina ez da epentesirik txertatzen: kamioia > *kamioi_{ze}, balkoia > *balkoi_{ze}...¹⁴⁷⁵ Gure kasuan, *Tonpoie > Tonpoiz_e* (Ik. Arranotegi auzoko **Tonpoia**).

Oharrak: Bermeoko hiriaren iparraldeko kostaldea, **Talape** eta **Aritzatxu** artekoa. Paraje honetan, itsasertzak bi tontor erakusten ditu, **Tonpoinagusia** (mendebaldekoa) eta **Tonpoitxikia** (ekialdekoa). Euren azpialdean dauden haitzarteei edo kalatxoei ere, *Tonpoinagusia* eta *Tonpoitxikia* esaten zaie.

Paraje honetan, kaletarren solo eta mahastiak egon izan ohi dira idatzizko erreferentzietan erakusten denez. Aipatutako *Tonpoietako* tontorrek udal jabetzakoak izan dira eta honek, enkante publikoan ematen zuen bertako bedartzen aprobetxamendurako eskubidea:

*“Remate de las yerbas de los puntos del Tompon mayor; Tompon menor; la Talaya, Campo Santo, Reñazubi, la Rosa, de los chopos del camino real de la villa de Bilbao, de Landachu ó iglesia vieja y la de la isla de Yzaro”*¹⁴⁷⁶

*“Aprovechamiento de la hierba de Yzaro, Tompon nagusi, Tompon Txiki, Aketx”*¹⁴⁷⁷

Itsasaldea erabat menperatzen den toki honetan (ez dago esaterik zehatz non), XVIII. eta XIX. mendeetan, badiako ainguralekua babesteko, kanoiez hornituriko *gotorleku* bat ze-goela aipatzen da.

*“Lo primero dijo que dirigiendose desde la campa que llaman la Talaya hacia al fortin del Tompon abia medido una heredad de 200 estados quadrados de tierra los que confinan por la cabezera hacia la parte del poniente y norte con heredad llamada de Juan Bilancico por oriente con las peñas deel Mar y por el mediodia con heredad de Diego de Ynchausti”*¹⁴⁷⁸

*“Para la defensa del puerto hay 3 fortines: el de la colina de S. Eufemia; el de la Atalaya; el de Basterra. Defienden el fondeadero otros 4 fortines: el del Tompon; el de Valdes; el de Machichaco; el de S. Josef”*¹⁴⁷⁹

*“Desde 1795 a 1833 había 3 baterías de cañones en el Trompon mayor y en varias partes de la orilla hasta el cabo Machichaco llamadas del Trompon, Valdes, San Jose y Machichaco”*¹⁴⁸⁰

Ahozkoa:	“Tonpoie”	156
	“Tonpoiz_e”	028, 052, 053

1475 * ikurrarekin, ez gramatikala adierazi nahi da.

1476 1845. BUA. 1160. Cuentas municipales.

1477 1933. BUA. 970/17. Presupuestos.

1478 1788. MAHN. C.C.5227/18; 57.

1479 Real Academia de la Historia (Espainiakoa) (1802).

1480 Yradi, Juan Angel de (1844); 71.

“Tonpoi nagusizé”	052
“Tonpoi nagusi”	052
“Tonpoi andizé”	028, 052, 053, 152, 155, 157, 166
“Tonpoi tzikizé”	052, 152, 155, 157, 166
“Tonpoi txikizé”	028
“Tonpoi tzikitzue”	053

Idatzizkoa:

1676	<i>Tompoya, viña en el punto llamado</i>	BUA 910. Escrituras de censos 72b
1742	<i>Tompoia, Tompoya, Tonpoia, paraxe, peñas</i>	BUA 1150/1. Culto y cl. 86, 137, 207 BFA. K. 3163/6 15
1791	<i>Tompoya</i>	BFA. K. 3163/6 15
1793	<i>Tompon, heredad en el término del</i>	BFA. Bust 101/51 29
1800	<i>Tompoia, heredad en el término de</i>	BFA. Bust 203/77 168
1807	<i>Tompon, viña y heredad del</i>	BEHA A-60/43-1 11
1820	<i>Tompon, término del</i>	BFA. Bust 213/2 7
1820	<i>Tompon, heredad en el</i>	BFA. Bust 288/47
1826	<i>Tompon, yerba del</i>	BUA 1592. Cuentas 33
1829	<i>Tompon, viña en el</i>	BFA. K. 2166/27 8
1836	<i>Tompon</i>	BUA 37/3. Gubernativo 66b
1892	<i>Tompon</i>	BUA 984. Fincas rust.1892
1895-1903	<i>Tompon, el</i>	BIBL Lbyr-III 403
1897	<i>Tompon, término del</i>	BAHP.N.BL 8182 505b
1973-74	<i>Tonpoie</i>	BIBL ErA.EtnB 180
1982	<i>Tonpoi bijen erdijje</i>	BIBL ErA.KTop 263

Tonpoingusia

1832	<i>Tompoya mayor, camino para</i>	BFA. Bust 318/4 3
1791	<i>Tompon mayor, camino que ba al</i>	BFA. K. 3163/6 14b
1799	<i>Tompoya maior, heredad en</i>	BFA. K. 460/24 40b
1804	<i>Tompon Maior</i>	BFA. Bust 135/4 250
1804	<i>Tompon Mayor, viña en</i>	BEHA A-700/10-2
1819	<i>Tompon maior, heredades en el</i>	BUA 972/1. Escrituras censales 114
1820	<i>Tompon maior, término del</i>	BFA. Bust 213/2 7
1824	<i>Tompon mayor, heredad en el término de</i>	BFA. Bust 284/5 2b
1843	<i>Tompon Mayor, hierba en</i>	BUA 1289/2. Montazgos 121
1845	<i>Tompon mayor, punto del</i>	BUA 1160. Cuentas municipales. 1843
1874	<i>Tompon mayor</i>	BUA 38/1. Leña 1b
1893	<i>Tompon mayor, lote de hierbas en el</i>	BUA 984/3. Remate de hierbas
1893	<i>Tompon mayor</i>	BUA 984/19. Remate de hierbas
1895	<i>Tompon-mayor</i>	BAHP.N.BL 7550 110b
1897	<i>Tompon-mayor</i>	BAHP.N.BL 8182 380b
1899	<i>Tompon nagusia</i>	BAHP.N.BL 8297 1358b
1926	<i>Tompon Nagosi</i>	BUA 1237/2. Arriendo hierbas
1928	<i>Tomponagusi, camino para</i>	BIBL ZbA1 352
1933	<i>Tompon Nagusi, hierba de</i>	BUA 970/17. Presupuestos 1, 3
1943-60	<i>Tompon Grande</i>	BUA 377. Patrimonio
1944	<i>Tompon mayor, ladera</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1959-61	<i>Tompon grande</i>	BUA 805/12. Patrimonio munic.
1970	<i>Tompon grande</i>	BUA Inventario de bienes 4
1972	<i>Gran Tompon</i>	BIBL ESEC-GB 16
1973	<i>Tompon aundi</i>	BBPIBer
1973-74	<i>Tonpoi nagusiye</i>	BIBL ErA.EtnB 160-161
1982	<i>Tonpoi andijje, Tonpoi nagosijje</i>	BIBL ErA.KTop 263

Tonpoitxikia. 1967. Bermeoko Udal Artxiboa.
Sorkunde Zabala Mugica. Erreg. znbk.: 00803.

Tonpoitxikia

1824	<i>Tompon menor, heredad en el término del</i>	BFA. Bust 284/5 5
1836	<i>Tompon chiquito, viña en el</i>	BFA. Bust 495/84
1838	<i>Tompon Chiquito, yerba del</i>	BUA 1592. Cuentas 200b
1845	<i>Tompon menor, yerba del punto del</i>	BUA 1160. Cuentas municipales. 1843
1874	<i>Tompon menor</i>	BUA 38/1. Leña 1b
1874	<i>Trompon menor, lote del</i>	BUA 38/1. Leña 1
1899	<i>Tompoi-chiquiya</i>	BAHP.N.BL 8297 1785b
1893	<i>Tompon menor</i>	BUA 984/19. Remate de hierbas
1893	<i>Tompon menor, lote de hierbas</i>	BUA 984/3. Remate de hierbas
1903	<i>Tompon-chiquerra</i>	BAHP.N.BL 8574 12b
1903	<i>Tompón Menor, yerbas del</i>	BUA 1179/19 47
1926	<i>Tompon Chiqui</i>	BUA 1237/2. Arriendo hierbas
1928	<i>Tomponchiqui, camino para</i>	BIBL Zba1 352
1933	<i>Tompon Txiki, hierba de</i>	BUA 970/17. Presupuestos 1, 3
1943-60	<i>Tompon Chiqui</i>	BUA 377. Patrimonio municipal
1959-61	<i>Tompon Chiqui</i>	BUA 805/12. Patrimonio
1970	<i>Tompon pequeño</i>	BUA Inventario de bienes 4
1972	<i>Pequeño Tompon</i>	BIBL ESEC-GB 16
1973	<i>Tompon txiki</i>	BBPIBer
1973-74	<i>Tonpoi txikiye</i>	BIBL ErA.EtnB 160-161
1982	<i>Tonpoi txikijé</i>	BIBL ErA.KTop 263

Tonpoiko gotorlekua

1788	<i>Tompon, fortin del</i>	MAHN C.C.5227/18 57
1802	<i>Tompon, fortin del</i>	BIBL DccAH/t.1
1844	<i>Trompon Mayor, baterías en el</i>	BIBL YrJA 71
1895-1903	<i>Trompon ó Mendiluniz, fortin del</i>	BIBL Lbyr-VI 460

Tonpoiko etxea

1820

*Tompon, casa del*MAP *BeJBta***Txankilleko baixea**

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-4)

Oharrak: **Gibelpeko Erroia** haitzaren ekialdean. **Gibelpe** aurrean. **Erleko puntatik** itsasorantz eginez, farola ikusten den inguruan.

Ahozkoa: “**Tzankilleko baisié**” 052, 053, 161, 162
 “**Tzankillé**” 052, 053, 166

Idatzizkoa:

1972	<i>Tzanguilla, bajos, ensenada</i>	BIBL	<i>ESEC-GB</i>	16
1978	<i>Txankilleko baixie</i>	BIBL	<i>KJ</i>	
1982	<i>Trankilleko baisie</i>	BIBL	<i>ErA.KTop</i>	263

Txankilpunta

Kokapena: Arane; IV. mapa (A-4)

Ohar ling.: Ik. Kostaldeko **Txankilleko baixea** (idatzizkoa).

Oharrak: **Erleko puntaren** azpia, kostaldean.

Ahozkoa: “**Tzankillé**” 052, 053, 165, 166

Idatzizkoa:

1973-74	<i>Trankil puntie</i>	BIBL	<i>ErA.EtnB</i>	160-161, 186
1973-74	<i>Sastarpuntie</i>	BIBL	<i>ErA.EtnB</i>	186
1982	<i>Trankil puntie</i>	BIBL	<i>ErA.KTop</i>	262

Ugarrai (haitza)

Kokapena: Hiria; V. mapa (A-2)

Ohar ling.: Bokal itxiaren eraginez, bokal irekia itxi egin da Ugarrai > Ugerrai bihurtuta. Hitz amaierako diptongoa monoptongatu egin da, eta *-ai* > *-i* bihurtu da.

Ugarray > *Uguerray* > *Ugerri*

Hiztunen artean, ‘ur’ + ‘(h)arri’ etimoa zabaldua dago (Bermeoko ugerria, Mundakakoa¹⁴⁸¹...). Ahoz, artikuluz jaso da, generikotasunetik hurbil dagoen erakusgarri. Azkuek bere hiztegian ‘ugarri’ Bizkaiari eta Gipuzkoari dagokiola adierazten du, baina galdera markarekin.

Artikuluarekin erabiltzean, epentesia txertatu da *-i-* bokal itxiaren eta artikuluaren artean, eta bokal itxi horrek artikulua gradu batean itxi du.

‘Ugerri’ + *-a* > *Ugerri3a* > *Ugerri3e*

Oharrak: Kostaldeko haitza. Bermeoko herriaren ipar-mendebalean, **Talape** eta **Tonpoitxikiaren** artean, itsasorantz luzatzen den muturra.

Historia Akademiako hiztegiak eta Madozenak agertzen dutenaren arabera, itsasaldearen babesarako, XVIII. mendearen amaieran eta XIX.aren hasieran, kanoi bateria bat egon zen ezarrita puntu honetan.

XIX. mendearen hasieran, olatu-moila eraikitzeko proiektuen artean izan zen bat, Jose C. Uzelaena, *Ugarraitik* ekialderantz abiatuta, oso barru zabala utziko zuen moila¹⁴⁸². Baina azkenean, eraikitakoa, **Bañeratik Bonitoatzeko** baixaraino luzatu zen.

Ahozkoa: “*Ugéri*” 053, 166
 “*Ugériye*” 052, 053

Idatzizkoa:

1802	<i>Uguerray, peña</i>	<i>BIBL DccAH/t.2</i>
1844	<i>Ugarray, peñón</i>	<i>BIBL YrJA 47 eta 103</i>
1845-50	<i>Uguerray, punta de tierra</i>	<i>BIBL DccMd</i>
1857	<i>Uguerray, peñón</i>	<i>MAP MunV/ItJR-II 24-25</i>
1895-1903	<i>Ugueray, Uguerray</i>	<i>BIBL Lbyr III 403, 404</i>
1895-1903	<i>Uguerraiz, peñón</i>	<i>BIBL Lbyr-III 507-508</i>
1905	<i>Uguer-arri, escollos</i>	<i>BUA 1246/7. Puerto</i>
1911	<i>Uguerray, rocas</i>	<i>BUA 1246/11. Mejoras puerto</i>
1946	<i>Ugarrarri, piedra de</i>	<i>BIBL C-G.PmPV 32</i>
1972	<i>Uguerrey, punta</i>	<i>BIBL ESEC-GB 5</i>
1973-74	<i>Bermeoko ugerriye</i>	<i>BIBL ErA.EtnB 160-161</i>
1982	<i>Ugerri, Bermeoko ugerriye</i>	<i>BIBL ErA.KTop 263</i>

1482 BUA. 1246/11. Mejoras puerto.